

BRÁNÍ NEDOSTATEČNÁ KAPACITA STÁTNÍ SPRÁVY EFEKTIVNÍMU VYUŽITÍ FONDU SPRAVEDLIVÉ TRANSFORMACE? PRVNÍ NAHLÉDNUTÍ DO VÝZKUMU O ABSORPCI

Klára Votavová

December 2023

O Autorovi

Klára Votavová vystudovala evropská studia na Masarykově univerzitě a Maastricht University v Nizozemsku. Po absolvování několika stáží v institucích EU pracovala přes čtyři roky v české státní správě, kde se podílela zejména na přípravách českého předsednictví v Radě EU v roce 2022. Dlouhodobě spolupracuje také s několika novinovými redakcemi jako reportérka a komentátorka, věnovala se například pracovním podmínkám v českém a polském Amazonu. Její výzkum se zaměřuje na sociální dopady evropských politik, zejména digitalizace a dekarbonizace, evropské sociální politiky a nerovnosti mezi evropskými státy a regiony.

EUROPEUM

Institut pro evropskou politiku EUROPEUM je neziskový, nepolitický a nezávislý think tank, který se zaměřuje na evropskou integraci a soudržnost. **EUROPEUM** přispívá k posilování demokracie, bezpečnosti, stability, svobody a solidarity napříč Evropou a aktivnímu vystupování České republiky v Evropské unii. **EUROPEUM** provádí původní výzkum, organizuje veřejné akce a vzdělávací aktivity a formuluje nové názory a doporučení ke zlepšení domácí a evropské politiky.

Obsah

Úvod.....	3
Forma a dopady výzkumu	3
Výsledky studie	4
Časový harmonogram a budoucnost studie	4

Úvod

Česká státní správa se dlouhodobě potýká s nedůvěrou a nespokojeností ze strany občanů i podnikatelů. Mediálním prostorem rezonují zprávy o údajně příliš vysokém počtu úředníků, zpožďujícím se vyplácení sociálních dávek či dlouhých stavebních řízeních. Funkční stát je přitom nezbytný nejen pro efektivní provádění českých a evropských politik, ale i pro čerpání evropských fondů. Jinak hrozí, že tyto prostředky z unijního rozpočtu nebudou mít kýžený efekt.

Na základě této úvahy se výzkumnice Institutu EUROPEUM Klára Votavová rozhodla prozkoumat, jak česká státní správa zvládá rozdělování Fondu spravedlivé transformace (FST). Ten Evropská komise nově spustila pro programové období 2021-2027. Uhelným regionům má pomoci ukončit závislost na fosilních palivech, vyrovnat se s následky těžby a postrčit je k novému, ideálně zelenému a digitálnímu, modelu hospodářství. V České republice se jedná konkrétně o 42 miliard Kč, které míří do Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje.

Forma a dopady výzkumu

Výzkum je však radno vnímat širěji než jenom jako studii úzce zaměřenou na jeden konkrétní fond. Jeho cílem je naopak popsat širší trendy a procesy, které ovlivňují rozdělování fondů EU v České republice. Výzkum tak přináší užitečné podněty pro to, jak správně nastavit Fond spravedlivé transformace 2 v programovém období 2028-2035, či jiné zvažované nástroje zaměřené na regiony obzvláště zranitelné v procesu dekarbonizace.

Hlavní výzkumnou metodou byly kvalitativní rozhovory. Výzkumnice hovořila s odborníky, kteří se na správě fondu podílejí na Ministerstvu životního prostředí, Ministerstvu pro místní rozvoj či Státním fondu životního prostředí. Aby své chápání situace rozšířila i o regionální perspektivu, strávila navíc týden v Moravskoslezském kraji. Tam se setkala nejen se zaměstnanci krajského úřadu,

ale také například s garanty strategických projektů v Ostravě a Karviné, se starosty Orlové či Trojanovic a s aktivisty Platformy pro skutečně spravedlivou transformaci.

Výsledky studie

Výsledná studie přináší unikátní svědectví ohledně správy Fondu spravedlivé transformace, která poodhalují, s jakými překážkami a dilematy se státní správa musí vyrovnávat při přípravě a rozdělování nejen toho nástroje. Kolik lidí na Ministerstvu životního prostředí a Státním fondu životního prostředí pracuje na rozdělování Fondu spravedlivé transformace? Proč bylo složité odborníky na tyto úřady sehnat? Proč se fond hlouběji nezabývá sociálními problémy, a co s tím má do činění rozdělení kompetencí mezi ministerstva? Dokáží ministerstva dohlédnout na to, co se děje v krajích?

Studie zdůrazňuje mimo jiné, význam kontinuity a včasné přípravy. O nastavení Fondu spravedlivé transformace 2 i jiných podobných nástrojů je potřeba začít diskutovat co nejdříve, protože ustanovení jakýchkoli struktur vládnutí trvá dlouho. Situace z roku 2021, kdy na rozdělování FST pracovalo pouze několik nepřiliš zkušených úředníků, by se neměla opakovat.

Časový harmonogram a budoucnost studie

Po maratonu psaní by výsledná studie o kapacitách státní správy v rozdělování Fondu spravedlivé transformace měla vyjít na začátku roku 2024. Věříme, že výsledná studie zaujme a že z ní Institut EUROPEUM bude moci čerpat i v budoucnu. Budou-li k dispozici prostředky, plánujeme studii rozšířit i o případovou studii z dalších dvou uhelných krajů, Ústeckého a Karlovarského. Výhledově by mohla být zrealizována také studie zaměřující se na správu jiných

unijních finančních nástrojů – například Národního plánu obnovy, nebo Modernizačního fondu.

Znalost tématu i několik desítek kontaktů nasbíraných na národní i regionální úrovni v rámci tohoto výzkumu Institut využije i v dalších projektech týkajících se spravedlivé transformace a státní správy, na které se v nadcházejícím roce hodlá zaměřit.